

IN MEMORIAM

Szendrei Janka (1938–2019)

Hosszú betegség után, életének 81. esztendejében 2019. június 8-án, szombaton hunyt el Szendrei Janka Széchenyi-díjas zenetörténész, a Schola Hungarica társkarnagya, a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének egykori főmunkatársa, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem volt tanszék-vezetője, professor emeritusa.

Szendrei Janka 1938-ban született Budapesten. 1962-ben diplomázott a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola középiskolai énektanár és karvezető szakán, majd zenetudományból doktorált. A kezdetekben népzene-kutatással, népzene-gyűjtéssel, a népszokások kutatásával, és stílusvizsgálatával foglalkozott. Meghatározó tagja volt annak a néhány fős, Rajeczky Benjamin vezette munkacsoportnak, amely a Magyar Tudományos Akadémián a gregorián zene forrás-és dallamtárának felállításán és fejlesztésén munkálkodott. Az 1970-es évektől kodikológiai és paleográfiai kutatásokkal is foglalkozott, egyedülálló jelentőségű forráskatalógust adott ki (*A magyar középkor hangjegyes forrásai*. MTA Zenetudományi Intézet. Budapest 1981.) Számos középkori kódex, így a XIV. századi esztergomi kottás misszale modern kiadása (*Missale Notatum Strigoniense ante 1341 in Posonio*. MTA Zenetudományi Intézet, Budapest 1982. *Musicalia Danubiana* 1) kapcsolódik nevéhez. A nemzetközi középkori zenei kutatásokat átfogó Cantus Planus munkacsoport egyik alapító tagja, konferenciáinak rendszeres résztvevője volt. A hazai és nemzetközi koncertélet a Schola Hungarica társkarnagyaként ismerte meg nevét, a kórus ötvenhét hanglemezen vezényelt. 2004-ben az MTA doktora lett *A „mos patriae” kialakulása 1341 előtti hangjegyes forrásainak tükrében* című értekezésével (Balassi, Budapest 2005). Több fontos díj után 2009-ben Széchenyi-díjat vehetett át. 1969 és 2007 között a főiskola tanárképzőjén népzene-tanított, 1974-től a Zenetudományi Tanszéken, 1991-től pedig az Egyházzene Tanszéken is oktatott. 2000 és 2007 között az Egyházzene Tanszék vezetője volt.

„Szendrei Janka az Egyházzene Tanszék egyik újjáalapítója, professzora, évtizedeken át számos muzsikusként tanára, karnagya, tanácsadója, kollégája és barátja volt. Nevét nemcsak a hazai és nemzetközi tudományos életben ismerték és tisztelték, hanem a régizene előadóművészeinek világában is. A tudományos és művészeti élet résztvevőin kívül közvetetten vagy közvetlenül mindannyian sokat köszönhetünk neki. Az elmúlt fél évszázadban kiemelkedő szerepet töltött be a hazai egyházzene megújításában, a templomi szkö-lák (liturgikus énekkarok) létrehozásában és vezetésében. A rendszeres, hétről hétre történő egyházzenei szkö-lák évtizedei alatt több generáció nőtt fel úgy, hogy vezeté-

sével a középkori magyar gregorián hagyomány örökösévé válhatott. Ugyanakkor —a világon talán elsőként— a magyar nyelvű gregorián zene az ő szkólájának köszönhetően válhatott liturgikus zenei anyanyelvvé sok száz, sőt mára sok ezer ember számára. Ma már sokunokás, nyugdíjas nagymamák, nagyapák azok az első kórustagok, akiknek természetessé vált a korábban csak a tudományos érdeklődés körébe tartozó gregorián zene napi templomi gyakorlata, és Janka szinte a legutóbbi évekig töretlenül vezette be hétről hétre a gyerekeket, fiatalokat a liturgikus éneklés fenséges és gyönyörűsége világába.

Bár néhány nappal ezelőtt megtért a Teremtőhöz, mégis úgy érezzük, az általa szeretett, sok évszázados zenék megszólalásában továbbra is itt van közöttünk.

Kedves Janka! Köszönjük a sok szépséget és értéket, amit tőled kaptunk!"

Dobszay Ágnes, az Egyházzene Tanszék vezetője visszaemlékezése

(Mind a némileg kiegészített életrajzi összefoglalás, mind pedig a visszaemlékezés forrása a LFZE honlapja)

Szendrei Janka a Magyar Egyházzenei Társaság alapító tagja (1992), 2017-ig aktív vezetőségi tagja —ezen belül 2005 és 2007 között elnöke—, majd életének utolsó két évében örökös tiszteletbeli elnökségi tagja, továbbá 1993-as alapításától kezdve a *Magyar Egyházzene* szerkesztőbizottságának tagja volt. Nem formális támogatását azzal is kifejezte, hogy a folyóirat évfolyamaiba húsz körüli hosszabb-rövidebb értékes tanulmányt és más írást adott akár fölkerésre, akár saját indíttatásból. Szövegei a szerkesztő álmai voltak. Filológiaiag pontos zenetudományi tanulmányai mindig bővültek eredeti meglátásokban, ismeretterjesztő, gyakorlatias írásai sem „lerágott csontokról” szóltak: míg tökéletesen megalapozták őket biztos szakirodalmi ismeretei és a szkolavezetői évtizedek, mégis azzal a frissességgel mutatta be az —elsősorban a szerényebb, nem koncertbabérokra ácsingózó egyházi kórusok énekanyagának megújítására szánt— darabokat, mintha először találkozott volna velük, akárcsak a „címzett”, a leendő kórusvezető, kórustag és templomlátogató. Minden írása jól áttekinthető, tagolt, s csak a szükséges mértékben van fölszerelve jegyzetapparátussal, de az megbízható az utolsó oldalszámig. A cicomamentes, ámde a liturgia szeretetétől sokszor átlelkesült stílust nem rongálták fölösleges latinizmusok; a kifejezés világosságát gondatlanul szerkesztett mondatok sosem homályosították el. S kár lett volna számítógéppel átírni jellegzetes, „kiírt” notációját —az is a zenei és liturgikus anyaggal való szuverén bánásmód tükré; a korai évfolyamok kottamellékleteinek eredetijeit értékes ajándékként őrzöm.

A személyeset és a tudományra vonatkozót elmondtam a Szendrei Janka 70. születésnapjára tartott konferencián —*Magyar Egyházzene* XVI (2008/2009) 229–222. A *szerves életmű*, íme, lezárult.

A Felelős szerkesztő

Szendrei Jankát végakarata szerint szűk családi körben helyezték örök nyugalomra. A lelki üdvösségéért 2019. július 17-én 18 órától a pasaréti Páduai Szent Antal-plébániatemplomban bemutatott engesztelő szentmisére, majd a virrasztó zsolozsmára szinte megtelt a hatalmas templom. Az alsó-krisztinavárosi Havas Boldogasszony-plébániatemplom („Krisztina”) szkölája, a Schola Hungarica és a Schola Academica hajdani és jelenlegi tagjaiból, az LFZE Egyházzene Tanszakának hallgatóiból és a Gödöllői Kantorátusból alakult alkalmi kórus vezette gregorián és népénekekbe az élő magyar gregorián mozgalom sok-sok részese és más barátok, tisztelőik is bekapcsolódtak. Victoria miseordináriumként elhangzott hatszólamú Requiemjének Kyrie, Sanctus és Agnus tételei talán még soha nem hangzottak ilyen felemelően és megindítóan, mint az ötvenöt énekes kórusától. A gregorián s a polifon tételeket *Héja Benedek*, *Kocsis Csaba*, *Merczel György*, *Mizsei Zoltán* és *Soós András* vezényelte. *Farkas Domonkos* orgonált. *Dobszay Ágnes*, a LFZE Egyházzene Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára tartott megemlékezést.

Török József (1946–2020)

Török József római katolikus pap a hirtelen rátört gyógyíthatatlan betegség miatti háromhónapi szenvedést méltósággal viselve, 2020. január 24-én Budapesten hunyt el. Temetési szertartását február 4-én szeretett szülővárosában, Makón, a belvárosi Szent István király-templomban tartották; a római katolikus temetőben, a család sírhelyében helyezték örök nyugalomra.

1946. augusztus 30-án született. Édesapja 1948-ban kiskazda nemzetgyűlési képviselő volt. 1964-ben kitűnő eredménnyel érettségizett a makói József Attila Gimnáziumban, de politikai okokból évekig segédmunkásként dolgozott. 1970-ben vették föl a budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémiára, ahol tanulmányait 1974-ben fejezte be, de még évekig képezte magát az ELTE Eötvös Kollégiumában Mezey László történeti, paleográfiai-kodikológiai kurzusain, majd itt az MTA középkori kódextöredék-kutató munkacsoportjának lett tagja. 1976-ban szerzett teológiai doktorátust Budapesten a pálos rend liturgiájának eredetéről s történetéről írt értekezésével. 1978-tól két évig francia állami ösztöndíjjal történelmi–egyháztörténeti kurzusokat hallgatott a párizsi Sorbonne-on. 1980-ban francia teológiai doktori fokozatot nyert el az Institut Catholique-on a Pray-kódex liturgikus részeiről írott disszertációjával. Hazatérve 1980-tól a Hittudományi Akadémiának (mai nevén a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának címzetes rendkívüli, 1983-tól nyilvános rendkívüli, 1986-tól 2017-ben történt nyugalmazásáig nyilvános rendes tanára (professzora) a közép- és újkori egyháztörténeti tanszéken, emellett 1986/87-ben a Központi Papnevelő Intézet rektorhelyettese, 1990 és 1992 közt a Hittudományi Kar dékánja, 1992 és 1996 közt pedig prodékánja volt.

1975-ben szentelték a Székesfehérvári Egyházmegye papjává. 1975 és 1978 között káplánként szolgált Csepel-Belváros római katolikus plébániáján, 1980-tól Budapest-Máriaremetén lett kisegítő lelkész. Minden vásár- és ünnepnap délelőtt ott, délután pedig (a vesperás vagy a litánia után) a budapest-alsó-krisztinavárosi Havas Boldogasszony-templomban mutatott be misét egészen 2019 októberéig; itt vett részt a nagyheti szertartásokon is. Kevés pap törődött annyit ministránsaival, énekeseivel, kántoraival; közülük sokan élvezhették vendégszeretetét könyvekkel telezsúfolt papi lakásában — szívesen s kiválóan, francia ízléssel főzött. Támogató szolgálata nélkül a Szendrei Janka, illetve utódai vezették alsó-krisztinavárosi skóla sem tölthette volna be hivatását.

A papnevelés volt a szívügye, de 1976 és 1993 közt tanított az OMCE budapesti nyári kántorképző tanfolyamán (ehhez kapcsolódott *Adoremus* c. több kiadást megélt liturgikai összefoglalása), a székesfehérvári hitoktatóképzőben (1990–2005) és a szabadkai püspökség teológiai-kateketikai intézetében (1994–2006); 1990-től három évtizedig a LFZE Egyházzene Tanszékének liturgikatanára volt. Vendégelőadóként az ELTE BTK-n is gyakran tanított, doktori és habilitációs eljárásokban vett részt, amit a Kar 2007-ben a címzetes egyetemi tanár ranggal ismert el. A civil tudományosságban is megbecsült történészként tartották számon; a Fraknoi-díj szakmai kuratóriumának elnöke volt. Maga is igen termékeny tudós (csak könyve negyven jelent meg!) — folyóiratokat (pl. a *Communio* nemzetközi katolikus teológiai és kulturális folyóirat magyar változatát), sorozatokat szerkesztett, egy sor tudományos társaság tagja volt.

Pálos konfráter és a Máltai Lovagrend magisztrális káplánja, majd tiszteletbeli konventuális káplánja, kápolnaigazgatója volt. Az Ecclesia Szövetkezet elnöki tisztét 1993-tól látta el. Munkásságát 1991-ben címzetes préposti, 1998-ban pápai prelátusi címmel ismerték el. 2000-ben Stephanus-díjjal, majd 2001-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjével, 2011-ben ugyanannak középkeresztjével tüntették ki. (*Legeza László életrajzi összefoglalása alapján*)

Török József nem tartozott a Magyar Egyházzenei Társaság legbelső köréhez, de lapunknak az első számtól kezdve szerzője volt, különösen annak első tíz évében; a XI. évfolyam óta pedig e lapszámig a szerkesztőbizottság tagjaként is ügyünk mellett állt. Mintegy tíz értékes liturgikai és liturgiátörténeti tanulmányát jelentettük meg, de korai számainkat értékes gondolatokkal gazdagították Joseph Ratzinger, J. Guittou, D. von Hildebrand, J.-R. Armogathe, H. B. Gerl, Chr. Laffargue, Chr. Mohrmann liturgikus teológiai tárgyú, franciából fordított írásai is. Megbecsültük rövid, élvezetes stílusú írásait, az anekdotikus „kis színeseket” éppúgy, mint emlékbeszédeit — utoljára a Dobszay László halála ötödik évfordulóján tartott beszédét. Az utóbbi évtizedek legkiválóbb, tömören, pontosan, szellemesen fogalmazó, egyháziasságában hiteles katolikus rádiós-televíziós médiaszemélyiséggel készült sok Bartók Rádió-beli egyházzenei beszélgetés közül többet közöltünk az évek során. (*A felelős szerkesztő úgy is búcsúzik tőle, mint a katolikus egyházba visszafogadó bérmló atyjától.*)